

және жоспарлау құралдары; қаржыландыру құралдары; тиімділік құралдары. Денсаулық сақтау жүйесін басқаруда институционалдық факторлар маңызды рөл атқарады. Денсаулық сақтау жүйесінің дамуына, қызметінің нәтижелеріне және тиімділігіне әсер ететін факторлардың көптеген жіктемелері бар.

4. Ұлттық денсаулық сақтау жүйесін басқаруды жетілдіру отандық тәжірибеде дәлелденген дағдыларды қолдану мақсатында шетелдік тәжірибені зерделеуге негізделуі тиіс. Зерттеу барысында АҚШ, Испания, Германия, Ресей тәжірибелері зерттелді. Осы мәселеде денсаулық сақтау жүйесін мемлекеттік басқарудың оңтайлы моделіне ЭЫДҰ-ға мүше елдер ие, олар үшін мемлекеттің рөлін трансформациялаудан, реттеуші функцияларды жергілікті билік органдарына, мемлекеттік емес және қоғамдық ұйымдарға беруден көрінетін мемлекеттік басқаруды орталықсыздандыру тән. Бұл тәсіл бизнес құрылымдарды, мемлекеттік және жергілікті басқару органдарын, жоғары оқу орындарын және азаматтық қоғамның басқа да институттарын қоса алғанда, нарық субъектілерінің желілік өзара іс-қимылына негізделген.

Әдебиеттер

1 «Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2016- 2019 жылдарға арналған «Денсаулық» мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 15 қазандағы № 634 қаулысы.

2. Цифровизация в медицине: развитие электронного здравоохранения// https://www.inform.kz/ru/cifrovizaciya-v-medicine-razvitie-elektronnogo-zdravoohraneniya_a3477330

Манасбаева А.К., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., профессор Дарибеков С.С.

ШАҒЫН КӘСІПКЕРЛІКТІ БАСҚАРУДЫҢ ҰЙЫМДЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ

Қазақстан Республикасында шағын кәсіпкерліктің аймақ экономикасын дамуын талдау оң нәтиже көрсетті. Шағын кәсіпкерлік Қазақстан Республикасында аймақ экономикасының қозғаушы күші рөлін атқарады және таяудағы жылдары елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына тиімді ықпал ете алады.

Шағын кәсіпкерлікті дамытудың негізгі көрсеткіштері аймақ экономикасының осы саласы қоғамда өз орнын алғандығын және облыс халқының әлеуметтік жағдайын жақсарту мен экономика қозғалтқышының негізгі рөлін атқаратындығын көрсетеді.

Шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдаудың рөлін арттыру және оның ұтымды құрылымын қалыптастыру міндеттері жұмсалған қаражаттың тиімділігін бағалауды қажет етеді. Бұл проблема, оның шешімі практикалық маңызы бар, әлі де дамымаған. Шағын кәсіпкерлікті қолдаудың тиімділігін бағалауды қамтитын сұрақтары келесі:

- шағын кәсіпорындардың дамуын сипаттайтын көрсеткіштердің динамикасындағы үрдістерді және олардың қызметінің тиімділігін анықтау;
- барлық деңгейлерде (ЖІӨ және жалпы өңірлік өнім, бюджеттік жүйенің салық түсімі, кәсіпорындардың табысы және т.б.) әлеуметтік-экономикалық тиімділікті алу кезінде мемлекеттік қолдаудың үлесін бағалау (үлес);
- мәміле бойынша шығындар бойынша жинақтарды анықтау;
- шағын бизнесті қолдаудың әлеуметтік салдарын бағалау;
- пайда болған жағымсыз құбылыстарды анықтау және бағалау, оның ішінде қолдаудың төмен деңгейіне байланысты.

2020 жылдың ШК жұмыс істейтіндердің жалпы саны 2903,1 мың адамды құрады, бұл бір жыл ішінде 2,6% жоғарлаған.

Шағын кәсіпкерлікте жұмыс істейтін халықты аймақтық бөлу біркелкі емес. Алматы қ., Нұр-Сұлтан қ., Түркістан, Алматы және Шығыс Қазақстан облыстарында адамдардың неғұрлым көп саны ШК жұмыспен қамтылған.

2020 жылдың экономикалық қызмет түрлері бойынша жұмыс істеп тұрған шағын кәсіпкерлік субъектілерінің үлес салмағы келтірілген (сурет).

Сурет. 2020 жылда экономикалық қызмет түрлері бойынша жұмыс істеп тұрған шағын кәсіпкерлік субъектілерінің үлес салмағы [1]

Өңірлік деңгейде шағын бизнестің тиімділігін бағалау және мемлекеттік қолдаудың тиімділігін айқындау үшін келесі индикаторлар жүйесін пайдалану қажет:

- жалпы ішкі өнімге қосқан шағын кәсіпкерліктің үлесі;
- әр тұрғынға шаққандағы ШК субъектілерінің өнім шығарылымы, мың теңге /адам
- шағын кәсіпкерліктің активті субъектілер санының ҚР бойынша 1000 адамға келетін шамасы;
- шағын кәсіпкерліктің активті субъектілер санының тіркелген субъектілер санындағы үлес салмағы
- шағын кәсіпкерлік қызметінде жұмыс жасайтын жұмыскерлердің еңбек өнімділігінің деңгейі;
- шағын кәсіпкерлікте жұмыс істейтін адамдар санының ҚР бойынша жұмыспен қамтылған барлық адамдар санындағы үлес салмағы.

Кәсіпкерліктің тиімділігін (ұлттық және аймақтық деңгейлерде) және тар мағынада нақты кәсіпкерліктің тиімділігін (кәсіпорындар мен ұйымдарда) тиімділікпен ажырата білу керек [2]. Сондықтан, барлық деңгейлердегі әсерді есепке алатын бірыңғай индикатордың негізінде шағын бизнесті қолдаудың тиімділігін бағалау мүмкін емес.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті. <https://stat.gov.kz/>
2. Yerzhanova S. [Perfection of the Administrative Mechanism of Stimulation of Tourist Business](#). / S.Mambetova, B.Jazykbayeva, Y.Romanko, T.Kazbekov. Journal of Environmental Management and Tourism. Vol 8 No 24 (2017): JEMT Volume VIII, Issue 8(24) Winter 2017. – P. 1494-1503.

Мейрамов Н.М., 1 курс (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Мамбетова С.Ш.

МЕНЕДЖМЕНТ ҒЫЛЫМЫНА ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ТӘСІЛДЕР: ТЕОРИЯ, ӘДІСТЕМЕ, МЕНЕДЖМЕНТ ӘДІСТЕРІ

Менеджмент - бұл адам тіршілігінің ажырамас бөлігі, онсыз адамдардың біріккен қызметі мүмкін емес. Қоғам басқару жүйесіз дами алмайды, ал тиімді басқару кез-келген елдің маңызды ресурстарына айналуға мүмкін емес. Басқарудың маңыздылығы қазіргі кезде жалпыға танылды және ол прогрестің негізгі факторларының бірі ретінде қарастырылды. Менеджменттің қызығушылығының бірқатар себептері бар. Ең алдымен, менеджменттің қоғам мен жеке адамның өміріндегі орны мен